

УКООПСШЛКА
Львівська комерційна академія

УКРАЇНСЬКА КООПЕРАЦІЯ

ІСТОРИЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ

ТОМ 2

Львів
Видавництво Львівської комерційної академії
2001

Рекомендовано до друку вченою радою
Львівської комерційної академії

Редакційна колегія:

Бабенко С.Г., канд. екон. наук
Башнянин Г.І., докт. екон. наук, проф.
Гелей С.Д., докт. істор. наук, проф. (відповідальний редактор)
Гончарук Я.А., докт. екон. наук, проф.
Злупко С.М., докт. екон. наук, проф.
Кондратюк К.К., докт. істор. наук, проф.
Малик Я.Й., докт. істор. наук, проф.
Марцин В.С., докт. екон. наук, проф.
Плисюк В.Г., докт. істор. наук, проф.
Сливка Ю.Ю., докт. істор. наук, проф.

Українська кооперація: історичні та соціально-економічні аспекти. Зб. статей. Том II. За заг. ред. д-ра іст. наук, проф. С.Геляя. — Львів: Вид-во Львівської комерційної академії, 2001. — 224 с.

У другий том збірника “Українська кооперація: історичні та соціально-економічні аспекти” увійшли статті, в яких розкриваються історія та сучасні проблеми розвитку споживчої, кредитної сільськогосподарської кооперації. Значну увагу приділено питанням забезпечення правового статусу кооперативів, організації кооперативного руху на сучасному етапі, використання історичного досвіду української кооперації в сучасних умовах.

20. Зарудный С. Вказана праця. – С.951-953.
21. Він же. Союзы товариществ // Вестник мелкого кредита. – 1916. – №25. – С.1046.
22. Височанський П. Коротка історія кооперативного руху на Україні. – [Б.м.], 1925. – С.30.
23. К объединению Черниговских кооперативов // Селянин. – 1917. – №1. – С. 13.
24. Хмарный П. В Харьковском союзе учреждений мелкого кредита // Хлебороб. – 1916. – №15-16. – С.371.
25. Ларюшкин С. Харьковский кредитный союз кооперативов // Хлебороб-Кооператор. – 1918. – №1-2. – С.36.
26. Хейсин М.Л. Вказана праця. – С.182-183.
27. ДАСО, ф.904, оп.1, спр.11, арк.11.и
28. Державний архів Харківської області, ф.1014, оп.1, спр.3, арк.2.
29. Д. Первые шаги // Хуторянин – 1916. – С.255.
30. Раузов С. Деятельность Конопотского союза // Вестник кооперативных союзов. – 1916. – №7. – С.411-412.
31. П.Д.Вказана праця. – С.255.
32. Бороласвський С.В. Історія кооперації. – Прага, 1925. – С.287.
33. ДАСО, ф.904, оп.1, спр.2, арк.46-47.
34. Хроника кооперативного дела //Хуторянин. – 1917. – №11. – С.208.
35. Хмарный П. Вказана праця. – С.372.
36. ДАСО, ф.904, оп.1, спр.12, арк.9.
37. Инструктор. Губернское инструкторское совещание // Кооперативное слово. – 1916. №2. – С. 13-14.
38. ДАСО, ф.904, оп.1, спр.15, арк.5,8.
39. Там же, стр.5, арк.10.
40. Там же, спр.16, арк.6.
41. Інститут рукопису ЦНБ НАН України, ф.290, спр.132, арк.72.
42. Отчет Харьковского союза кредитных й ссудо-сберегательных товариществ за 1916 г. – Х., 1917. – С.ХІХ.
43. ДАСО, ф.904, оп.1, спр.8, арк. 17,70.
44. Мартос Б. Українська державність і кооперація (Спогади про 1917-1918рр.) // Господарсько-кооперативне життя. - Авгзбург, 1947. – Ч.5. – С.3.
45. ДАСО, ф.904, оп.1, спр.8, арк.21.
46. Про Південний (Український) кооперативний банк. – К., 1917. – С. 10.
47. ДАСО, ф.904, он.1, спр.2, арк.52-53.

Владислав Гончаренко

ПРОБЛЕМИ ЮРИДИЧНОГО СТАТУСУ КРЕДИТНИХ СПІЛОК ТА ШЛЯХИ ВДОСКОНАЛЕННЯ КООПЕРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Кредитні спілки стали новим явищем в економічній системі, соціальному житті та господарському законодавстві України. Їм вдалося привернути увагу законодавців, науковців, практиків та широкого кола зацікавлених осіб до ідеї економічного самозахисту та самопомоги населення. Це стало першим кроком до відродження в Україні істинних кооперативних організацій – специфічних форм господарювання, які мають на меті не отримання прибутку, а надання різ-

номанітних послуг своїм членам, що є одночасно їх власниками та користувачами (клієнтами).

Кредитні спілки – лише один із багатьох різновидів кооперативних організацій. Але від того, яким буде їх розвиток, значною мірою залежить те, чи вдасться відродити в Україні справжній масовий кооперативний рух – діяльність по самозабезпеченню необхідними товарами і послугами на основі об'єднання та взаємодопомоги.

Кооперативна ідея в Україні була дискредитована двічі. Перший раз – після встановлення радянської влади, коли було ліквідовано широке розмаїття форм кооперативів, створена єдина у сільському господарстві псевдокооперативна форма – колгосп, а державними нормативними актами була деформована та спотворена кооперативна природа споживчої і житлової кооперації. Друга велика дискредитація кооперативної ідеї відбулась у 80-ті роки, коли “творці перебудови” під виглядом “відродження масового кооперативного руху” почали відроджувати вільне підприємництво, “не помітивши”, що в усіх країнах діяльність кооперативів спрямована не на отримання прибутку, а на надання послуг своїм членам, які одночасно є власниками та клієнтами кооперативу (діяльність по самозабезпеченню послугами). Кооперативну ідею, отже, було принесено в жертву відродженню вільного підприємництва. Кооператив став основною формою ведення підприємницької діяльності – з метою отримання прибутку однією групою людей (власниками) за рахунок іншої групи людей (клієнтів). Викликавши негативне ставлення переважної більшості населення, псевдокооперативи періоду “перебудови” надовго дискредитували кооперативну ідею.

З проголошенням у 1991 році незалежності України представники української діаспори США, Канади та Австралії ініціювали процес відродження в нашій державі кредитних спілок – однієї із форм кредитної кооперації. Однак, низький рівень кооперативних знань у суспільстві, дискредитація кооперативної ідеї в період перебудови та недосконалість законодавства значно ускладнювали цей процес.

Оскільки, справжня неприбуткова кооперативна природа кредитних спілок “не вписувалась” в існуюче на той час українське кооперативне та господарське законодавство, для відродження кредитної кооперації (кредитних спілок) була обрана юридична форма громадської організації, а не кооперативу, як це прийнято в усьому світі. Зокрема, в “Тимчасовому положенні про кредитні спілки в Україні” (1993 р.) кредитна спілка була визначена як “громадська організація, головною метою якої є фінансовий та соціальний захист її членів шляхом залучення їх особистих заощаджень для взаємного кредитування”.

Такий підхід дозволив розпочати процес відродження кредитних спілок, але створив багато проблем в організації їх роботи і, що особливо небезпечно, створив умови для виникнення псевдо-спілок, які своєю діяльністю дискредитують кооперативну ідею. Досить великий резонанс викликала діяльність таких псевдоспілок, як “Пінгвін” (м. Біла Церква), “Офіцерський кредит” (м. Дніпропетровськ), “Княженіка” (м. Кременчук), “Золоті ворота” та “Добробут” (м. Київ), “АБ-Кредит” (м. Кіровоград) тощо. Засоби масової інформації поверхово висвітлювали ці процеси, не вникаючи глибоко в суть проблеми, яка зводилась до того, що під зовнішньою оболонкою кредитної спілки містились некооперативні механізми діяльності, а часто й звичайне шахрайство.

Така ситуація, спричинила певні труднощі у відносинах з державними органами багатьох кредитних спілок. Оскільки, діяльність кредитних спілок по наданню позик під відсотки, прийманню грошових вкладів на різних умовах та нарахування на них відсотків була більш схожою на діяльність фінансових установ, на різних рівнях почало виникати запитання: "Що ж таке кредитна спілка: громадська організація чи фінансова установа?". Як правило, добирали ту чи іншу відповідь, кожна з яких була правильною частково, але в цілому невірною. Ця помилка у визначенні юридичного статусу кредитної спілки стала результатом некоректного формулювання самого запитання, що пояснюється нерозумінням соціально-економічної природи кредитних спілок. Кредитна спілка – це фінансово-кредитний кооператив, який є одночасно громадською організацією та фінансовою установою. Вона є специфічною формою господарювання у фінансовій сфері, яка принципово відрізняється від інших організаційних форм. Із соціальної точки зору кредитна спілка – це форма фінансової взаємодопомоги та економічного заможисту людей. Із організаційної – громадська організація, побудована на демократичних принципах управління. З економічної – неприбуткова фінансова установа. А разом – це фінансово-кредитний кооператив.

Слід відзначити, що до сьогодні діяльність кредитних спілок лежить поза межами дії українського кооперативного законодавства, яке складається із законів України "Про споживчу кооперацію" та "Про сільськогосподарську кооперацію", а також Закону СРСР "Про кооперацію" (який ще діє на території України). Тому назріла нагальна потреба у прийнятті окремого закону "Про кредитну кооперацію", який би регулював діяльність кредитних спілок та інших видів фінансових кооперативів.

Але це – лише половинчатий захід, який покращить ситуацію, але не зможе докорінно змінити її. Щоб створити фундаментальну юридичну базу для діяльності кредитних спілок в Україні необхідно зробити наступні кроки.

По-перше, необхідно внести зміни до Закону "Про об'єднання громадян", передбачивши конституційне право громадян України на об'єднання в неприбутковій господарській організації економічного самозахисту та взаємодопомоги, метою яких є скорочення витрат на споживчі потреби своїх членів. На сьогоднішній день громадяни України не мають ні юридичного забезпечення такого права, ні механізму його реалізації. Закон України "Про об'єднання громадян" в діючій редакції передбачає ведення господарської діяльності об'єднаннями громадян, створеними для захисту своїх економічних інтересів, лише через заснування госпрозрахункових установ, організацій та підприємств (тобто суб'єктів підприємництва). Крім цього, ст.24 вказаного закону має назву "Господарська та інша комерційна діяльність" (виділено авт.). Таким чином, будь-яка господарська діяльність громадських об'єднань трактується як підприємницька, що тягне за собою відповідний режим обліку, звітності та оподаткування господарських операцій. Якщо сьогодні громадяни України об'єднуються з метою взаємодопомоги, створивши юридичну особу будь-якої організаційної форми – їх діяльність буде вважатись підприємницькою та обкладатиметься податком.

По-друге, в новому Цивільному кодексі України необхідно закласти можливість створення та основні засади функціонування не тільки підприємницьких (господарських) товариств (це передбачено в проекті кодексу), а й кооперативних (неприбуткових) товариств.

По-третє, необхідно прийняти базовий кооперативний закон "Про кооперативні товариства", який би закладав механізм створення та діяльності неприбуткових кооперативних організацій економічного самозахисту та взаємодопомоги громадян, метою яких є надання послуг своїм членам з метою скорочення їх витрат на споживчі чи підприємницькі потреби. Прийняття цього закону дозволило б ввести в законодавче поле України нове, не існуюче до цього юридичне поняття – "кооперативне товариство", яке відповідало б прийнятим в усьому світі кооперативним критеріям (неприбутковий статус, демократична природа та ін.). При цьому, даний закон, впроваджуючи новий юридичний термін "кооперативне товариство" в законодавче середовище України, не тільки не ввійшов би у суперечність з існуючими сьогодні в Україні кооперативними утвореннями (споживчою та сільськогосподарською кооперацією, житловими, гаражними, садовгородними та іншими кооперативами), а й міг би сприяти процесу їх відродження та розвитку, при прийнятті ними нової юридичної форми кооперативного товариства. Цей закон мав би визначати загальні риси кооперативних товариств, як неприбуткових демократичних організацій взаємодопомоги громадян, незалежно від їх виду чи сфери діяльності. Крім цього, новий термін дозволив би відмежуватись від дискредитованого слова "кооператив".

По-четверте, в розвиток положень базового закону "Про кооперативні товариства" в подальшому треба було б прийняти закони, які б конкретизували механізм діяльності окремих видів кооперативних товариств: "Про кредитні товариства та спілки", "Про кооперативні товариства споживачів", "Про житлові кооперативні товариства", "Про кооперативні товариства підприємців", "Про сільські кооперативні товариства" тощо. У зв'язку з тим, що загальні основи діяльності кооперативних товариств усіх видів (порядок створення, реєстрації, управління, обліку та звітності, контролю тощо) були б вписані у загальному законі "Про кооперативні товариства", в законах, що стосуються конкретних видів кооперативних товариств, була б детально вписана лише їх специфіка та конкретний фінансово-господарський механізм діяльності. Це дозволило б одночасно спростити та покращити систему законодавчого регулювання діяльності окремих видів кооперативних товариств як законами, так і підзаконними актами, які могли б мати вибірккову дію (розповсюджуватись на всі кооперативні товариства, окремі групи чи види товариств).

Так, наприклад, закон "Про кредитні товариства та спілки" мав би визначати специфіку кредитних спілок, як кооперативних товариств, що створюються для надання фінансових послуг своїм членам. Цей закон регулював би правові та економічні основи діяльності кредитних спілок як специфічної форми фінансової взаємодопомоги та самозахисту громадян України і забезпечував би їм можливість самозахисту від монополії фінансових установ і самозабезпечення на основі взаємодопомоги фінансовими послугами. В цьому законі мають висвітлюватись принципи положення стосовно фінансового механізму діяльності кредитних спілок. Перш за все, це стосується видів діяльності кредитної спілки, перелік яких доречно подати у відповідній статті закону. Доцільно передбачити в законі можливість кредитним спілкам України надавати своїм членам повний перелік послуг, що пропонуються комерційними банками та іншими фінансовими установами: приймати заощадження членів спілки на ощадні та депозитні вклади різних видів; надавати позички членам спілки на різноманітних умовах; за доручен-

ням членів здійснювати від їхнього імені грошові розрахунки, перекази та платежі, відкриваючи та обслуговуючи різні види розрахункових, поточних, ощадних, пенсійних, чекових рахунків своїх членів; виступати довіреною особою своїх членів; надавати лізингові та факторингові послуги; надавати послуги своїм членам з обміну валют; інвестувати тимчасово вільні кошти, в тому числі й від імені та за дорученням членів; надавати консультаційні, агентські, інформаційні, експертні та інші послуги членам спілки; вирішувати соціальні питання своїх членів та захищати їхні соціальні інтереси шляхом створення власних пенсійних, страхових та інших соціальних програм. При цьому доцільно передбачити відповідний механізм регулювання діяльності кредитних спілок в залежності від здійснюваних видів діяльності, розміру активів та кількості членів. На початковому етапі до досягнення кредитною спілкою певного розміру міг би бути досить вільний режим здійснення обмежених видів діяльності на основі дотримання обов'язкових нефінансових та рекомендаційних фінансових показників діяльності. При зростанні активів до певної величини – кредитним спілкам мали б встановлюватись обов'язкові фінансові нормативи (відрахування до обов'язкових резервів, показники ліквідності, платоспроможності, відношення власних коштів до залучених тощо) з розширенням переліку здійснюваних видів діяльності. При досягненні кредитною спілкою встановленої величини та дотриманні обов'язкових фінансових нормативів, така спілка отримувала б право на ведення всіх банківських операцій й при обов'язковому щорічному внутрісистемному аудиті. Рейтинг кредитної спілки має визначатися на основі офіційно затвердженої класифікаційної системи.

Окрема стаття закону має бути присвячена розкриттю механізму неприбутковості кредитної спілки. У ній має бути чітко зазначено, що діяльність кредитної спілки спрямована не на отримання прибутку, а на надання послуг своїм членам, які є її власниками і користувачами послуг. У зв'язку з цим, кошти, отримані спілкою від членів за надані послуги мають іншу природу, ніж прибуток кредитно-фінансових установ, який отримується з клієнтів, а розподіляється між власниками. У кредитній спілці кошти, отримані від членів, розподіляються між членами (це, фактично, не розподіл прибутку, а внутрішній перерозподіл коштів між членами). Це означає, що надходження від членів не повинні трактуватись як прибуток спілки та підлягати оподаткуванню. А доходи, які отримує кредитна спілка не від своїх членів (наприклад від інвестицій чи депозитних вкладів) не є метою її діяльності, а лише заходом для ефективного збереження коштів членів від знецінення в період зниження попиту на позички.

В окремій статті закону мають визначатись відносини власності у кредитній спілці. При цьому необхідно підкреслити, що власність кредитної спілки є колективною і використовується в інтересах усіх членів спілки. Об'єктами права власності спілки є: вступні, пайові та цільові внески членів на розвиток спілки; кошти спеціальних фондів кредитної спілки; кошти, отримані спілкою від надання послуг своїм членам; обладнання, устаткування та інше майно, необхідне для забезпечення її статутної діяльності; грошові та майнові пожертвування фізичних та юридичних осіб. Залучені спілкою кошти у вигляді депозитних, ощадних, цільових та інших вкладів членів, отриманих кредитів банків, інших кредитних спілок та їх об'єднань не є об'єктом власності кредитної спілки і знаходяться в її тимчасовому користуванні. Члени спілки мають у спілці приватну власність, пе-

редану їй у тимчасове користування на певних умовах. Об'єктами права приватної власності членів у спілці є: грошові кошти, внесені на депозитні, ощадні, розрахункові та інші рахунки у кредитній спілці; нарахування на кошти, що знаходяться на рахунках; надходження членам на їхні особові рахунки у спілці (перерахована пенсія, зарплата тощо).

Доцільно, щоб в окремих статтях закону були виписані загальні підходи щодо здійснення кредитними спілками можливих видів її діяльності, передбачених цим законом. Крім цього, важливо передбачити механізм функціонування фінансових та нефінансових об'єднань кредитних спілок різних рівнів. Важливим також є включення до закону пункту, згідно з яким майно кредитної спілки не може розподілятися між членами у випадку її ліквідації. Це майно має спрямовуватись на потреби руху кредитних спілок.

По-п'яте, в розвиток положень законів, які закладуть головні механізми діяльності окремих видів кооперативних товариств, має бути розроблена необхідна для забезпечення їх нормальної роботи нормативна база: типові статuti, форми документів, схеми документообігу, методики бухгалтерського обліку господарських операцій та звітності тощо, що сприятиме швидкому та масовому розвитку кооперативного руху в Україні.

Слід відзначити, що наведена схема є оптимальним вирішенням проблеми відродження істинного кооперативного руху в Україні. Можливий і "скорочений варіант" – прийняття конкретних законів, що регулюють діяльність окремих видів кооперативних організацій (наприклад, кредитних спілок). Однак, при цьому є велика ймовірність виникнення багатьох проблем, пов'язаних із невизначеністю кооперативного статусу цих організацій, підгонкою їх під існуючі підприємницькі форми та поширення на них відповідного законодавства, що регулює підприємницьку діяльність. В таку ситуацію вже потрапила споживча кооперація України. Укоопспілка в 1992 році активно лобювала лише "свій" закон ("Про споживчу кооперацію"), не працюючи в напрямку прийняття базового кооперативного закону ("Про кооперацію"). В результаті, Верховна Рада України визнала недоцільність прийняття базового кооперативного закону, обмежившись конкретним – "Про споживчу кооперацію", який мало що дав системі споживчої кооперації, тому що всі підзаконні акти були спрямовані на регулювання підприємницької діяльності, а споживча кооперація була поставлена в один ряд із суб'єктами підприємницької діяльності. Аналогічна ситуація зараз складається із кредитними спілками, на які вже багато хто починає дивитись не як на форму взаємодопомоги, а як на звичайну фінансову установу. З часом кредитні спілки можуть потрапити в один ряд з іншими фінансовими установами, підпавши під режим єдиного регулювання підприємницької діяльності у фінансовій сфері. Це призведе до неминучої загибелі більшості справжніх кредитних спілок, орієнтованих на організацію фінансової взаємодопомоги. У цих умовах залишаться лише псевдо-спілки, які, маючи великі капітали, і не маючи кооперативної природи, будуть орієнтуватись лише на фінансові показники діяльності, забуваючи, що сила справжніх кредитних спілок полягає не в капіталі, а у членах. Члени і є капіталом кредитної спілки. І цим кредитні кооперативи відрізняються від інших фінансово-кредитних установ.

У зв'язку з цим, доцільно об'єднати зусилля трьох існуючих в Україні кооперативних систем (споживчої, сільськогосподарської та кредитної коопера-

значно поповнити членську базу існуючих видів кооперативів та надати їм "другого дихання". Це все в комплексі сприяло б зміцненню позицій всього кооперативного сектора в економіці України і перетворило б кооперацію в значну соціально-економічну і політичну силу, якою вона є в інших країнах.

Крім цього, враховуючи специфіку та важливе соціальне значення кооперативних форм самопомогои населення, можна вважати доцільним створення окремого, єдиного для всіх видів кооперації, державного відомства кооперації та самопомогои населення або окремого відділу в складі одного із існуючих міністерств (наприклад, соціального захисту населення). На користь того, що це має бути автономна структура, для працівників якої робота з кооперативами стане професійною діяльністю (а не "додатковим навантаженням" в межах основних обов'язків), говорить негативний досвід погодження статутів кредитних спілок із окремими обласними управліннями Національного банку, коли відповідальні працівники облуправлінь НБУ, маючи низький рівень знань і фахової підготовки для роботи із кредитними спілками, не розуміючи їх особливостей, створювали багато проблем для відродження організацій фінансової самопомогои населення.

Головним завданням пропонованого державного органу було б сприяння розвитку, розробка нормативної бази та нагляд за діяльністю кооперативних організацій. Цей державний орган міг би співпрацювати із національними об'єднаннями кооперативів, а також передати їм частину своїх повноважень по нагляду за діяльністю кооперативів, як це робиться в багатьох країнах світу.

Таким чином, створення необхідного нормативно-законодавчого середовища для діяльності різних форм кооперативних організацій, прийняття повноцінного кооперативного законодавства дозволило б створити реальні умови для покращення народом України свого життя власними силами. Якщо держава не може забезпечити належний рівень життя свого народу, її обов'язок – створити умови для того, щоб люди мали можливість допомагати собі самі, об'єднуючись в кооперативні товариства та забезпечуючи себе необхідними послугами, самостійно піднімати рівень свого життя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тимчасове положення про кредитні спілки в Україні // Діло. – 1993. – № 77 (184). – С. 4.
2. Гончаренко В.В. Кредитні спілки як фінансові кооперативи: міжнародний досвід та українська практика. – К.: Наукова думка, 1997. – С. 221-233.
3. Гончаренко В.В. Кредитна кооперація. Форми економічної допомоги сільського і міського населення у світі та в Україні (теорія, методологія, практика). – К.: Глобус, 1998. – 330 с.

	Богдан Семак	
	<i>Шляхи вдосконалення заготівлі та переробки рослинної лікарсько-технічної сировини підприємствами споживчої кооперації України</i>	79
їни		
..... 3	Роман Пастушенко	
	<i>Українська кредитна кооперація в Галичині у другій половині XIX - на початку XX століття</i>	84
і		
одо	Степан Гелей	
ень	<i>Діяльність Крайового кредитного союзу в I-ій половині XX ст.</i>	96
раїни 5	
	Зоя Баран	
	<i>Степан Федак - правник, фінансист, громадський діяч</i>	103
..... 11	Роман Пастушенко, Наталія Мостова	
	<i>Українська кредитна кооперація в Галичині другої половини 1930-х років</i>	112
в		
..... 16	Валерій Власенко	
	<i>З історії спілчанського руху кредитних кооперативів на лівобережній Україні</i>	119
ї..... 34		
	Владислав Гончаренко	
	<i>Проблема юридичного статусу кредитних спілок та шляхи вдосконалення кооперативного законодавства України</i>	125
ких		
..... 54	Ярослав Занік, Наталія Лисак	
	<i>Кредитна кооперація в Україні в 1990-х рр.</i>	132
	Зоряна Струк	
	<i>"Сільський господар" у кооперативному русі на західноукраїнських землях</i>	137
и		
..... 58	Лариса Родіонова	
	<i>Співпраця товариства "Сільський господар" у Львові з українською кооперацією у економічному відродженні села (20-30 рр. XX ст.)</i>	143
..... 62		
	Роман Матейко	
..... 73	<i>Віхи історії українського кооперативного молочарства</i>	159

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

УКРАЇНСЬКА КООПЕРАЦІЯ
ІСТОРИЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ
ТОМ 2

Відповідальний редактор *С.Д. Гелей*
Літературний редактор *Г.Я. Луцак*

Підписано до друку 12.03.2001 р.
60x84/16. Папір офсетний.
Віддруковано на різнографі.
22 др. арк., Зам. 358.

Віддруковано в друк. видавництва ЛКА
79011, м. Львів, вул. У. Самчука, 6. Тел. 76-07-75
Свідомство Держкомітету інформаційної політики, телебачення та радіомовлення України
серія ДК № 246 від 16.11.2000 р.